

บทวิจารณ์หนังสือ
เกมพลิกโลก: ยุทธศาสตร์เปลี่ยนขั้วอำนาจจากอเมริกาสู่จีน
เขียนโดย รัช โดชิ (Rush Doshi)

นภควัฒน์ วันชัย¹

วันที่รับบทความ: 25 พฤษภาคม 2567; วันที่แก้ไขล่าสุด: 19 สิงหาคม 2567; วันที่ตอบรับตีพิมพ์: 27 สิงหาคม 2567

เกมพลิกโลก: ยุทธศาสตร์เปลี่ยนขั้วอำนาจจากอเมริกาสู่จีน เป็นหนังสือที่แปลมาจากหนังสือภาษาอังกฤษที่มีชื่อว่า The Long Game: China's Grand Strategy to Displace American Order โดย Rush Doshi ผู้อำนวยการโครงการริเริ่มด้านกลยุทธ์จีน (Director of the Initiative on China Strategy) ณ สภาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (Council on

¹ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต จังหวัดปทุมธานี 12121 อีเมล: naphakhawatwanchai@gmail.com

Foreign Relations) ได้ตั้งคำถามการผงาดขึ้นมาของจีนว่า “จีนกำลังมุ่งไปทางใดในระเบียบโลก” ซึ่ง Doshi ได้ฉกฉวยและตอบคำถามดังกล่าวเพื่อแสดงให้เห็นว่าจีนมียุทธศาสตร์การแทนที่อเมริกาผ่านกระบวนการศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ การทหาร ระบบความคิดของผู้นำ และกลไกของระบบราชการ รวมทั้งข้อเสนอแนะของ Doshi ในการรับมือจีนซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงข้อกังวล การแข่งขัน และอิทธิพลทางการทูตของจีนในระดับโลก

การสิ้นสุดของสงครามเย็นระหว่างการแข่งขันทางอุดมการณ์ของอเมริกากับสหภาพโซเวียตส่งผลให้โครงสร้างดุลอำนาจระหว่างประเทศ (International Balance of Power) และหลายขั้วอำนาจ (Multipolarity) เปลี่ยนสมดุลของระเบียบโลกทำให้อเมริกากลายเป็นชาติอภิมหาอำนาจผู้ครอบครองความเป็นเจ้า (Hegemony) ไม่ว่าจะเป็นอำนาจเศรษฐกิจ สถาบันทางการเมือง การทหาร และเทคโนโลยี สิ่งเหล่านี้ทำให้แต่ละประเทศต้องเข้าสู่ระเบียบโลกของอเมริกา ในทำนองเดียวกันรัสเซียก็ไม่สามารถปฏิเสธอำนาจทางการทหารของอเมริกาภายหลังสงครามอ่าวเปอร์เซียเมื่อ ค.ศ. 1990-1991² ซึ่งทำให้ไม่มีชาติใดสามารถเทียบเคียงได้ ณ ช่วงเวลานั้นจึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งทำให้อเมริกาสามารถจัดระเบียบโลกภายใต้แนวคิดเสรีนิยมใหม่ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมที่มีอิทธิพลกับประเทศกำลังพัฒนาและระดับภูมิภาค ผ่านองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) กับกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) การเปลี่ยนแปลงระเบียบโลกเหล่านี้ทำให้กระบวนการของกระแสแนวคิดแบบโลกาภิวัตน์ (Globalization) ปรากฏขึ้นในหมู่นักการเมืองอเมริกันซึ่งกลายเป็นฉันทมติวอชิงตัน (Washington Consensus)³ ทั้งนี้ สำหรับบางประเทศกลับมองว่าอำนาจของอเมริกาคือภัยคุกคามจากอำนาจเชิงเปรียบเทียบที่ไม่เท่าเทียมกันและ

² สงครามอ่าวเปอร์เซียในช่วงระหว่างวันที่ 2 สิงหาคม ค.ศ. 1990 ถึง 28 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1991 เป็นสงครามกองกำลังผสมจาก 35 ประเทศนำโดยอเมริกา ซึ่งทำสงครามกับอิรักเพื่อตอบโต้การรุกรานและการผนวกคูเวตของอิรัก มีปฏิบัติการทางการทหาร 2 ช่วง คือ ปฏิบัติการโล่ทะเลทราย (Operation Desert Shield) ระยะเวลา 2 สิงหาคม ค.ศ. 1990 - 17 มกราคม ค.ศ. 1991 โดยนำไปสู่การสะสมกำลังทางการทหารและการป้องกันซาอุดีอาระเบีย และปฏิบัติการพายุทะเลทราย (Desert Storm) ระยะเวลา 17 มกราคม ค.ศ. 1991 ถึง 28 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1991 เป็นช่วงของการสู้รบ ซึ่งความขัดแย้งดังกล่าวเป็นการขับไล่กองกำลังอิรักออกจากคูเวตผ่านการโจมตีทางอากาศและเรือเมื่อวันที่ 17 มกราคม ค.ศ. 1991 ต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 5 สัปดาห์ ตามด้วยการโจมตีทางภาคพื้นเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1991 สาเหตุของความขัดแย้งมาจากการที่อิรักภายใต้การนำของประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซน (Saddam Hussein) ที่มีภาระหนี้สินจากการทำสงครามระหว่างอิหร่านกับอิรัก (ค.ศ. 1980-1988) และกองกำลังอิรักประมาณ 100,000 นายเข้าโจมตีคูเวตในเวลาต่อมา (Naval History and Heritage Command, n.d.; Office of the Historian, n.d.)

³ จอห์น วิลเลียมสัน (John Williamson) นักเศรษฐศาสตร์จาก Peterson Institute for International Economics ได้ให้คำนิยามต่อฉันทมติวอชิงตัน (Washington Consensus) คือ การรักษาวินัยทางการเงิน การจัดลำดับความสำคัญของรายจ่ายภาครัฐ การปฏิรูปนโยบายภาษี การเปิดเสรีทางการค้า การอนุมัติการลงทุนจากต่างประเทศ การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ การยกเลิกอุปสรรคกฏระเบียบทางการค้าในนำเข้าและส่งออก และการรักษาสีทธิในทรัพย์สิน หากพิจารณาจากความสำคัญหลักของฉันทมติวอชิงตัน จึงสรุปได้ว่าเป็นรากฐานทางนโยบายทางเศรษฐกิจหลังสิ้นสุดสงครามเย็น (Irwin & Ward, 2021)

เป็นภัยคุกคามนำมาสู่การดำเนินยุทธศาสตร์เพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interests) ในการรับมือกับสถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการรับมือของพรรคคอมมิวนิสต์จีน (Communist Party of China) จากอุดมการณ์แบบเสรีนิยมใหม่ คุณค่าสิทธิมนุษยชนจากโลกตะวันตก อำนาจทางการเมือง การทหาร และนวัตกรรมทางเทคโนโลยีของอเมริกา

สิ่งที่เป็นตัวบ่งชี้ชัดว่าพรรคคอมมิวนิสต์จีนมองสิ่งเหล่านี้เป็นภัยคุกคามและริเริ่มเปลี่ยนยุทธศาสตร์การต่างประเทศ Doshi ใช้การศึกษาจากหลักฐานเอกสารของหน่วยงานกระทรวงการต่างประเทศจีน เอกสารการประชุมของพรรคคอมมิวนิสต์ บทความของกองทัพของจีน บันทึกความทรงจำส่วนตัวของนักการทูตจีน เอกสารบันทึกส่วนตัวของเจ้าหน้าที่รัฐระดับสูงของจีน สุนทรพจน์ของผู้นำของจีน และสำนักข่าวของจีน เพื่อเป็นข้อสนับสนุนที่แสดงให้เห็นถึงประเด็นดังกล่าวของการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์การต่างประเทศทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ การเมือง และการทหาร ซึ่งเอกสารข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงความหมายที่สื่อถึงนัยสำคัญของการเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลยุทธ์ วิธีการ และท่าทีของนโยบายการต่างประเทศจีนซึ่งเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศภายใต้สมมุติฐานว่าเมื่อดุลอำนาจระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไปยุทธศาสตร์กับผลประโยชน์แห่งชาติย่อมเปลี่ยนไปด้วย

อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่งเจ้าหน้าที่สำนักงานข่าวกรองของอเมริกาบางส่วนกลับไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่ Doshi นำเสนอมาในหนังสือเล่มนี้ โดย Doshi เรียกผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับเขาว่า “ผู้กังขา” โดยข้อเสนอของกลุ่มบุคคลเหล่านี้มองว่ายุทธศาสตร์ของจีนไม่เน้นการจัดระเบียบโลกแทนที่อเมริกา แต่เป็นการจัดระเบียบในระดับภูมิภาคเอเชียเท่านั้น ส่วนในฝั่งของผู้ที่เห็นว่ายุทธศาสตร์ของจีนมุ่งเน้นการจัดระเบียบทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก ซึ่งต้องการแทนที่อเมริกา กลุ่มบุคคลนี้เรียกว่า “ผู้เชื่อถือน” ซึ่ง Doshi มีข้อเสนอกับฝั่งผู้เชื่อถือนข้างต้น

ยุทธศาสตร์เพื่อริเริ่มการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติและเพื่อรับมือกับอเมริกาของจีนที่นำไปสู่การจัดระเบียบโลกและการแทนที่ที่มีตัวแปรจากเหตุการณ์ทางการเมืองที่มีความสำคัญซึ่งทำให้จีนต้องทบทวนยุทธศาสตร์ของตนเองมีเหตุการณ์สำคัญ 3 ประการดังนี้

(1) การประท้วงที่จัตุรัสเทียนอันเหมิน (ค.ศ. 1989) การประท้วงที่จัตุรัสเทียนอันเหมินเพื่อเรียกร้องความเป็นประชาธิปไตยในจีน ทำให้จีนตระหนักได้ว่า “คุณค่าสิทธิมนุษยชน” และ “เสรีนิยมแบบตะวันตก” ส่งผลต่อความมั่นคงภายในประเทศและความเปราะบางทางเศรษฐกิจจากการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจโดยอเมริกา กลับเป็นปัจจัยที่ทำให้จีนต้องตระหนักถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจและอิทธิพลทางการเมืองที่อ่อนแอของตน

(2) สงครามอ่าวเปอร์เซีย (ค.ศ. 1990-1991) ทำให้จีนตระหนักได้ว่าแสนยานุภาพทางการเมืองการทหารของอเมริกาที่เกิดขึ้นในสงครามอ่าวเปอร์เซียย่อมสามารถเกิดขึ้นกับจีน จึงเป็นเหตุให้จีนยอมรับว่าการทหารของตนที่ด้อยพัฒนาอย่างปฏิเสธมิได้

(3) การล่มสลายของสหภาพโซเวียต (ค.ศ. 1991) ทำให้จีนตระหนักถึงความเป็นมหาอำนาจของอเมริกาที่มากขึ้น จากศักยภาพของระบบเศรษฐกิจ อุดมการณ์ วัฒนธรรม และการทหาร เพราะก่อนหน้านี้การดำเนินยุทธศาสตร์ของจีนก่อนสามเหตุการณ์ดังกล่าว

ที่ไม่ได้แสดงจุดยืนทางยุทธศาสตร์ต่อต้านอเมริกา เนื่องจากในช่วงสงครามเย็น อเมริกาได้อาศัยความร่วมมือกับจีนเพื่อต่อต้านสหภาพโซเวียต รวมทั้งบริบทของสงครามเย็นที่เริ่มผ่อนคลายมากขึ้น

สามเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้จีนตระหนักได้ว่าภัยคุกคามใหม่ของตนมิใช่การต่อต้านสหภาพโซเวียตดังที่เคยเกิดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างอเมริกากับจีนในช่วงสงครามเย็น แต่ภัยคุกคามใหม่ของจีนกลับเป็นอเมริกา การรับรู้อำนาจเชิงเปรียบเทียบที่มีได้เท่าเทียมกันของจีนกับอเมริกาทำให้จีนตระหนักได้ว่าตนเปราะบางและอ่อนแอเพียงใดไม่ว่าจะเป็นในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และการทหาร

นับจากสามเหตุการณ์ทำให้จีนปรับเข้าสู่นโยบายของสิ่งที่เรียกว่าซ่อนความสามารถและรอเวลา (Hiding Capabilities and Biding Time) (ค.ศ. 1989-2008) โดยใช้วิธีการ “สกัด” อำนาจของอเมริกาผ่านความสัมพันธ์ การเมือง เศรษฐกิจ และการทหาร โดย Doshi นำเสนอว่าแนวปฏิบัตินี้เป็นหลักการในการกำหนดนโยบายการต่างประเทศของจีนซึ่งเป็นผลมาจากการรับรู้เกี่ยวกับภัยคุกคามจากอเมริกาที่แปรเปลี่ยนไปมีรายละเอียดของยุทธศาสตร์ต่อแนวปฏิบัติ ดังนี้

(1) แนวปฏิบัติสถาบันการเมือง การหันมาให้ความสำคัญกับองค์ระดับภูมิภาคเพื่อไม่ให้อเมริกาใช้เอเชียเป็นนาโตแห่งเอเชีย ยกตัวอย่างเช่น การเข้าร่วมของจีนในการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคง (ASEAN Regional Forum: ARF) เพื่อขัดขวางความเป็นสถาบันไม่ว่าจะเป็นการคัดค้านแผนแม่บทที่ ARF ใช้ใน ค.ศ. 1995 สำหรับให้ ARF เป็นสถาบันมากยิ่งขึ้น ซึ่งจีนปฏิเสธการแบ่งปันข้อมูลทางการทหารให้ ARF

(2) แนวปฏิบัติสถาบันเศรษฐกิจ ความพยายามของจีนเพื่อให้ได้สถานะชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (Most-Favored Nation: MFN) ผ่าน WTO และความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชียแปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation: APEC) เพื่อให้อเมริกาใช้อำนาจบีบบังคับทางเศรษฐกิจกับจีนให้น้อยที่สุด

(3) แนวปฏิบัติทางการทหาร จากการเน้นควบคุมทางทะเลเป็นการปฏิเสธการเข้าทางทะเล กล่าวคือ จีนเน้นการสกัดเรือบรรทุกเครื่องบินของอเมริกาผ่านการลงทุนกับเรือดำน้ำ รวมไปถึงการวางทุ่นระเบิดต่อต้านเรือบรรทุกเครื่องบิน ยุทธศาสตร์จึงมีเป้าหมายเพื่อสกัดอำนาจทางการทหารของอเมริกาหากเกิดกรณีความขัดแย้งในทะเลจีนใต้

ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์ข้างต้นที่จีนได้มีการดำเนินกลับต้องเปลี่ยนแปลงไปเมื่อสถานการณ์เศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงอีกครั้งจากสถานการณ์วิกฤตการณ์การเงินโลกเมื่อ ค.ศ. 2007-2008 สะท้อนให้เห็นถึงความเปราะบางของระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ส่งผลให้จีนต้องทบทวนยุทธศาสตร์ของตนเสียใหม่เพราะเหตุการณ์นี้ทำให้เห็นว่าอเมริกาอ่อนแอแต่จีนกลับเติบโตจากศักยภาพทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้น ดังนั้น ยุทธศาสตร์ต่อไปของจีน คือ การกระทำให้สำเร็จอย่างแข็งขัน (Actively Accomplishing Something) (ค.ศ. 2009-2016) จากการ “สกัด” สู่การ “สร้าง” ฐานอำนาจที่เพิ่มมากขึ้น แต่กระบวนการสร้างเหล่านั้นไม่ใช่เพื่อลดทอนอำนาจของอเมริกาแต่เพื่อจัดระเบียบ

ในระดับภูมิภาคเอเชียเพื่อสานต่อกลายเป็นการจัดระเบียบโลก ทั้งนี้ Doshi เสนอว่า การที่จีนจะจัดระเบียบระดับโลกได้จำเป็นต้องจัดระเบียบในระดับภูมิภาคเสียก่อน การจัดระเบียบภูมิภาคในที่นี้หมายถึงการสร้างสถาบันระหว่างประเทศ โดยลดความสำคัญของโลกตะวันตกในเอเชียผ่านแนวปฏิบัติของการเมือง เศรษฐกิจ และการทหาร ดังนี้

(1) แนวปฏิบัติการสร้างสถาบันการเมือง โดยก่อตั้งธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank: AIIB) และการประชุมว่าด้วยการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์และมาตรการสร้างความไว้วางใจระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชีย (Conference on Interaction and Confidence-Building Measures in Asia: CICA) เพื่อ ยกสถานะของตนเองในภูมิภาคเอเชียมากขึ้น ซึ่งจะเห็นถึงข้อแตกต่างชัดเจนจากยุทธศาสตร์ ก่อนหน้านี้ เนื่องจากยุทธศาสตร์การสกัดของจีนมีลักษณะการตั้งรับเพื่อรับมือกับอเมริกา ทั้งทางการทหาร การเมือง และเศรษฐกิจ แต่ยุทธศาสตร์กลับเป็นลักษณะที่เน้นเชิงรุกมากขึ้น ในการดำเนินนโยบายการต่างประเทศและการทูต

(2) แนวปฏิบัติการสร้างสถาบันเศรษฐกิจ โดยยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (One Belt, One Road: OBOR หรือ Belt and Road Initiative: BRI) เป็นใช้กลไกทาง เศรษฐกิจของตนเป็นเครื่องมือทางการทูตที่แข่งกร้าวกับประเทศที่อ่อนแอกว่า เช่น กรณี การทูตกับดักหนี้ (Debt-Trap Diplomacy)⁴ รวมทั้งการขยายขอบเขตอิทธิพลทาง เศรษฐกิจผ่านการลงทุนในประเทศอื่นเพื่อเชื่อมประเทศเป้าหมายกับกลไกทางเศรษฐกิจ ของตน⁵

(3) แนวปฏิบัติทางการทหาร ในเชิงการทหารจากการที่จีนใช้แนวทางการสกัดเพื่อ ไม่ให้อเมริกาเข้าใกล้ล่าน่านน้ำจีนหรือใช้แนวทางแบบอสมมาตร⁶ เพื่อหาข้อเสียเปรียบด้าน

⁴ กับดักหนี้ (Debt-Trap) หมายถึง วงจรอุบาทว์ของหนี้สินจากการที่ประเทศกู้เงินเพื่อนำมาชำระหนี้เก่า จนมีภาระหนี้สินที่ไม่สามารถควบคุมได้ อาจถึงขั้นล้มละลาย ซึ่งประเทศผู้ให้กู้แก่ประเทศผู้กู้ไม่พิจารณา ถึงความสามารถในการชำระหนี้สิ่งเหล่านี้เป็นไปเพื่อวางกับดักเข้าควบคุมประเทศผู้กู้และทรัพยากร ของประเทศผู้กู้ให้อยู่ภายใต้การควบคุมของประเทศผู้ให้กู้ ซึ่งประเทศกำลังพัฒนามักตกเป็นเหยื่อของ กับดักหนี้ จึงกล่าวได้ว่า การทูตกับดักหนี้ (Debt-Trap Diplomacy) อยู่บนพื้นฐานของการขยายสินเชื่อ ให้แก่ประเทศที่โครงสร้างทางเศรษฐกิจอ่อนแอ ผ่านโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งบราห์มา เชลลानी (Brahma Chellany) นักวิชาการชาวอินเดียเป็นผู้เสนอคำนิยามข้างต้นเกี่ยวกับนโยบายการปล่อยกู้ ของจีนกับประเทศกำลังพัฒนาผ่านโครงการ BRI โดยวัตถุประสงค์หลัก คือ ให้ประเทศผู้กู้พึ่งพาเศรษฐกิจ ของจีนเพื่อให้จีนมีอำนาจต่อรองเหนือประเทศผู้กู้ (Ahmed, 2024)

⁵ ยกตัวอย่างเช่น การลงทุนโครงการรถไฟฟ้ายาน-ลาว โครงการก่อสร้างท่อส่งก๊าซเมียนมา-จีน หรือ การปล่อยกู้ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่สูง (Cheong, 2022)

⁶ ใจความสำคัญหลักของคำว่าอสมมาตร มี 3 ประการ ได้แก่ 1) ความไม่สมดุลของอำนาจจาก ความแตกต่างเชิงเปรียบเทียบ กล่าวคือประเทศที่อ่อนแอกว่าย่อมสามารถเริ่มต้นความขัดแย้งได้ จากข้อได้เปรียบบางประการ โดยที่เชื่อว่าประเทศที่เข้มแข็งกว่าจะใช้ประโยชน์จากข้อได้เปรียบได้เท่านั้น 2) ความไม่สมดุลของอำนาจ เป็นผลให้เกิดความไม่สมดุลเชิงโครงสร้าง และ 3) ภาวะอสมมาตรเชิงกลยุทธ์ เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจสองทาง กล่าวคือ ฝ่าย A ถึงฝ่าย B และจากฝ่าย B ถึงฝ่าย A ซึ่งความขัดแย้ง

เทคโนโลยีขั้นสูงของอเมริกาสู่การสร้างเรือบรรทุกเครื่องบิน การป้องกันแนวทะเล การเข้าแทรกแซงประเทศเพื่อนบ้านจากการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน ทำให้จีนมีโครงสร้างกองกำลังที่ไม่เหมือนเดิมเพื่อเตรียมก้าวไปสู่การจัดระเบียบโลกแทนที่อเมริกา

ในขณะเดียวกัน Doshi เสนอว่าความผันของจีนจึงมิใช่แค่เรื่องการรวมไต้หวันและการจัดระเบียบในระดับภูมิภาคแต่กลับพยายามสู่การจัดระเบียบโลกตามความผันของเจ้าหน้าที่ระดับสูงของพรรคคอมมิวนิสต์ นอกเหนือจากนี้ การถอนตัวของอังกฤษจากสหภาพยุโรป (EU) (เหตุการณ์ Brexit) การก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งประธานาธิบดีของอเมริกาโดนัลด์ ทรัมป์ (Donald Trump) และการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้โลกตะวันตกต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนของสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการที่ประธานาธิบดีทรัมป์ พยายามหันหลังให้กับโลกาภิวัตน์ ในขณะที่จีนใช้โอกาสเหล่านี้ถိบทตนเองเข้าสู่คลื่นของความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่อย่างไม่เคยปรากฏในรอบหนึ่งศตวรรษ (Great Changes Unseen in a Century) จากยุทธศาสตร์การสกัด (ค.ศ. 1989-2008) ยุทธศาสตร์การสร้าง (ค.ศ. 2009-2016) นำมาสู่ยุทธศาสตร์การแทนที่ (ค.ศ. 2017 เป็นต้นมา) สิ่งเหล่านี้ยังมีความชัดเจนยิ่งขึ้น ความพยายามสกัดลอรวมเป็นการสร้างนำไปสู่การแทนที่ จึงส่งผลให้เกิดโครงสร้างดุลอำนาจระหว่างประเทศเข้าสู่ช่วงพลิกผันอีกครั้ง โดยมีแรงกระตุ้นจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Fourth Industrial Revolution) ในช่วง ค.ศ. 2015 เป็นต้นมาภายใต้การพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ (AI) และควอนตัมคอมพิวเตอร์ (Quantum Computer) ทำให้แนวโน้มในอนาคตจึงไม่ใช่เพียงแค่การจัดระเบียบโลกผ่านสถาบันระหว่างประเทศเฉพาะด้านการเมือง เศรษฐกิจ และการทหาร แต่จะเป็นการจัดระเบียบโลกภายใต้ความเป็นเจ้าแห่งเทคโนโลยี

การแข่งขันระหว่างอเมริกากับจีนจะเป็นตัวกำหนดระเบียบโลกในศตวรรษหน้า กระนั้นข้อเสนอของ Doshi ให้ความเห็นว่าการแข่งขันที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นสงครามการค้าหรือสงครามเทคโนโลยีของอเมริกา ควรหลีกเลี่ยงแนวทางใช้ดาต่อดาฟันต่อฟันหรือการเผชิญหน้ากันและกันแต่ควรใช้วิธีการที่มีต้นทุนต่ำที่สุด เช่น เพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันนวัตกรรมทางเทคโนโลยีของอเมริกา เช่น อุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ของอเมริกาเพื่ออาศัยความได้เปรียบในหลายแง่มุมเพื่อรักษาความเป็นมหาอำนาจ

ข้อสรุปเชิงยุทธศาสตร์ของจีนในหนังสือเล่มนี้ มีความซับซ้อนสูง แต่ความซับซ้อนเหล่านั้น Doshi กลับทำให้แนวทางดังกล่าวมีความชัดเจนยิ่งขึ้นว่าจีนมีแนวทางยุทธศาสตร์เพื่อแทนที่อเมริกาทั้งในระดับภูมิภาคและโลก เช่น การที่จีนใช้อำนาจตลาดภายในประเทศเป็นเครื่องมือสำหรับการทำสงครามทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน ในบางกรณีก็ใช้เป็นอำนาจต่อรองกับบริษัทข้ามชาติ (MNCs) ที่เข้ามาลงทุนภายในประเทศเพื่อแลกกับข้อเสนอของตลาดผู้บริโภคเพื่อแลกกับการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางเทคโนโลยีให้กับจีน

ย่อมไม่ได้อยู่ในรูปแบบเดียว ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน ปริญา นวลเปียน (2563) หากนำมาเปรียบเทียบกรณีของจีนในยุทธศาสตร์การสกัด จีนได้ใช้แนวทางแบบสมมาตรจากการรับรู้ข้อจำกัดและข้อได้เปรียบระหว่างจีนกับอเมริกาในเชิงการทหาร

อย่างไรก็ยุทธศาสตร์การแทนที่ดังกล่าวใช้ว่าจะราบรื่นเพราะการผงาดขึ้นมาของจีนในช่วงทศวรรษ 2020 กลับทำให้บรรดาประเทศ/ดินแดนต่างๆ ตอบสนองกับสถานการณ์และรับมือกรณีของอุตสาหกรรมเคมีคอนดักเตอร์ อเมริกาก็มีแนวทางลดการพึ่งพาได้วันหากเกิดการผนวกดินแดนและควบคุมการส่งออกสินค้าที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงไปยังจีน หรือในกรณีของญี่ปุ่นกับเกาหลีใต้ต่างฝ่ายต่างลดการพึ่งพาการผลิตในจีนเพื่อลดอิทธิพลทางเศรษฐกิจ

ในท้ายที่สุดเมื่อพิจารณาจากสถานการณ์ แนวโน้ม และบริบทผนวกกับจากสมมติฐานของ Doshi กลับยิ่งเด่นชัดขึ้นว่ายุทธศาสตร์ของจีนคือการช่วงชิงการเป็นผู้จัดระเบียบโลกจากอเมริกามาสู่จีนผ่านการจัดระเบียบในระดับภูมิภาค สถาบันการเมืองระหว่างประเทศ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการทหารของจีน และการใช้อำนาจทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือสำหรับข้อต่อรองกับประเทศอื่นๆ ดังนั้น การศึกษายุทธศาสตร์ นโยบายการต่างประเทศ และเครื่องมือทางการทูตในหนังสือเล่มนี้จึงเป็นภาพสะท้อนของการกำหนดนโยบายการต่างประเทศ ความกังวล ความคิด และการกำหนดคู่แข่งเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Competitors) ของอเมริกาที่มีต่อจีนด้วยเช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

ปริญญา นวลเปียน. (2563). ทฤษฎีความขัดแย้งแบบอสมมาตร: การพิจารณาเกี่ยวกับกลยุทธ์และผลลัพธ์. *รัฐศาสตร์วิจารณ์*, 7(1), 1-15.

ภาษาอังกฤษ

Ahmed, K. (2024, April 4). *Debt Trap*. WallStreetMojo. <https://www.wallstreetmojo.com/debt-trap/>

Cheong, D. (2022, September 8). *Chinese ‘Debt Traps’ in Southeast Asia: What the Data Say*. Yusof Ishak Institute. <https://www.iseas.edu.sg/articles-commentaries/iseas-perspective/2022-88-chinese-debt-traps-in-southeast-asia-what-the-data-say-by-darren-cheong/>

Irwin, D. A., & Ward, O. (2021, September 8). *What is the “Washington Consensus?”* Peterson Institute for International Economics. <https://www.piie.com/blogs/realtime-economic-issues-watch/what-washington-consensus>

Naval History and Heritage Command. (n.d.). *The Gulf War 1990-1991 (Operation Desert Shield/ Desert Storm)*. Naval History and Heritage Command. <https://www.history.navy.mil/our-collections/art/exhibits/conflicts-and-operations/the-gulf-war-1990-1991--operation-desert-shield--desert-storm-.html>

Office of the Historian. (n.d.). *The Gulf War, 1991*. U.S. Department of State. <https://history.state.gov/milestones/1989-1992/gulf-war>